

De 20 alfinetes a 48 mil alfinetes por día O testemuño do economista Adam Smith mostra como a división do traballo nunha fábrica de alfinetes xerou un intenso aumento da produtividade.

“Un operario desenrola o arame, outro enderézao, un terceiro córtao, un cuarto afíao nas puntas para colocar a cabeza do alfinete [...]. Así, o importante traballo da fabricación de alfinetes está [...] dividido en preto de dezaioito operacións distintas [...]. Estas dez persoas conseguiron producir entre todas máis de 48 mil alfinetes por día [...]. Se, porén, traballasen independentemente uns dos outros [...], certamente cada un deles non tería conseguido fabricar vinte alfinetes por día [...].”

SMITH, Adam. Investigación sobre a natureza e as causas da riqueza das nacións. In: Adam Smith. São Paulo: Abril Cultural, 1984. p. 7-8. (Colección Os pensadores)

Responde no teu caderno:

- Que vantaxes e inconvenientes ten a división do traballo?
- Que relación existe entre especialización e produtividade?
- Podes pensar en exemplos actuais onde se aplique este modelo?

Observa a litografía francesa representando a James Watt e os diversos usos do vapor, século XX.

De que maneira a máquina de vapor revolucionou a sociedade inglesa de finais do século XVIII e comezos do século XIX?

Tempo, disciplina e traballo nas fábricas

A implantación do sistema fabril alterou a forma de percibir o paso do tempo, antes ligada aos ciclos da natureza. Ademais, o control do tempo pasou a ser disputado entre empregadores e traballadores.

“Era exactamente naquelas actividades – as fábricas téxtiles e os obradoiros – nas que se impoñía rigorosamente a nova disciplina do tempo, que a disputa sobre o tempo se volvía máis intensa. Ao principio, os peores mestres tentaban expropiar os traballadores de todo coñecemento sobre o tempo. ‘Eu traballaba na fábrica do señor Braid’, declarou un testemuño: ‘Alí traballabamos mentres aínda podíamos ver no verán, e non sabería dicir a que hora parábamos de traballar. Ninguén, agás o mestre e o fillo do mestre, tiña reloxo, e nunca sabíamos que hora era. Había un home que tiña reloxo [...]. Foi retirado e entregado á custodia do mestre, porque informara aos homes da hora do día [...].’

Un testemuño de Dundee dá unha declaración bastante semellante:

‘[...] na realidade non había horas regulares: os mestres e os xerentes facían connosco o que desexaban. Os reloxos nas fábricas eran frecuentemente adiantados pola mañá e atrasados pola noite; en vez de seren instrumentos para medir o tempo, eran usados como disfraces para encubrir o engano e a opresión. Aínda que isto era coñecido polos traballadores, todos tiñan medo de falar, e o traballador tiña medo de usar reloxo, pois non era raro despediren a quen ousaba saber demasiado sobre a ciencia das horas.’

Pequenos trucos eran usados para reducir a hora do xantar e alongar a xornada. ‘Todo industrial quere axiña ser un cabaleiro’, dixo un testemuño perante a Comisión de Sandler: ‘E desexan apoderarse de todo o que sexa posible, así que o sino soa para a saída dos traballadores medio minuto despois da hora, e queren que todos entren na fábrica dous minutos antes do tempo [...]. Se o reloxo é como era antes, o ponteiro dos minutos está controlado polo peso, de modo que, ao pasar polo punto de gravidade, cae tres minutos dunha soa vez, o que lles concede só 27 minutos, en vez de trinta.’

[...] A primeira xeración de traballadores nas fábricas aprendeu cos seus mestres a importancia do tempo; a segunda, formou os seus comités en prol de menos tempo de traballo no movemento pola xornada de dez horas; a terceira xeración fixo folgas polas horas extras ou polo pagamento dun porcentaxe adicional (1,5%) polas horas traballadas fóra do horario.

Aceptaran as categorías dos seus empregadores e aprenderan a revisar os golpes dentro deses preceptos. Aprenderan moi ben a súa lección: que o tempo é diñeiro.”

THOMPSON, Edward Palmer. Costumes en común: estudos sobre a cultura popular tradicional. São Paulo: Companhia das Letras, 2008. p. 293-294.

Respostas ás cuestións:

1. Por que os inspectores impedían aos traballadores usar reloxos?
2. Como se comportaron os operarios respecto ao control do tempo? Que aprenderon?

Perder e gañar tempo

O sistema fabril alterou os significados atribuídos á pasaxe do tempo.

“O tempo, establecido polo patrón, pasou a valer diñeiro, e ao traballador restáballe apenas loitar pola regulación da xornada de traballo. Deste xeito, [...] o tempo convértese en precioso, dando orixe a ideas e expresións antes completamente inexistentes: ‘perdín tempo’, ‘gañei tempo’, etc. [...] Comeza a asociarse a perda de tempo coa improdutividade e coa preguiza.”

DECCA, Edgar De; MENEGUELLO, Cristina. Fábricas e homes: a Revolución Industrial e o cotidiano dos traballadores. São Paulo: Atual, 1999. p. 34-35. (Colección Historia xeral en documentos)

Preguntas para este texto:

- A. Como cambiou a percepción do tempo co sistema fabril?
- B. Que novas expresións xurdiron a partir desa nova concepción do tempo?
- C. Que implicacións sociais ten esta nova visión do tempo?

Tempos difíciles, un testemuño histórico?

Le un fragmento de *Tempos difíciles*, novela de Charles Dickens, publicada por primeira vez en 1854:

“[Coketown] Era unha cidade de ladrillos vermellos, ou de ladrillos que serían vermellos se as cinzas e o fume o permitisen [...]. Era unha cidade de máquinas e chemineas altas [...]. Había un canal negro e un río que corría púrpura por mor da tintura malcheirosa, e grandes pilas de edificios cheos de ventás, onde se escoitaban ruídos e tremores todo o día, e onde o pistón das máquinas de vapor traballaba de xeito monótono [...].

Había rúas anchas, todas moi semellantes, [...] e ruelas aínda máis semellantes unhas ás outras, onde vivían persoas tamén semellantes entre si, que saían e entraban nos mesmos horarios, producindo os mesmos sons nas mesmas beirarrúas, para facer o mesmo traballo, e para quen cada día era igual ao de onte e ao de mañá [...].”

DICKENS, Charles. *Tempos difíciles*. São Paulo: Boitempo, 2014. p. 37. (Colección Clásicos)

☞ Responde:

1. Como describe Charles Dickens a cidade ficticia de Coketown na súa novela?
2. A industrialización alterou a maneira de vivir dos traballadores ingleses. O fragmento de *Tempos difíciles* confirma ou nega ese proceso? Xustifica.
3. Na túa opinión, pode utilizarse a literatura como fonte de información para escribir a historia?